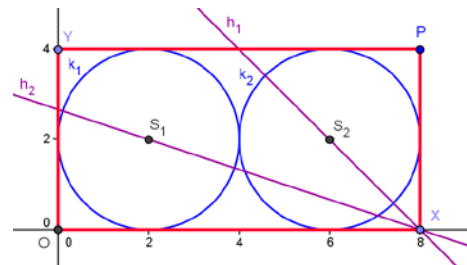

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

JEDEN A DVĚ 3

Popis aktivity
Určení rovnice přímky v rovině, rovnice kružnice a rovnice tečny k dané kružnici.
Předpokládané znalosti
Směrový a normálový vektor, soustava lineární a kvadratické rovnice, charakteristiky kružnice.
Potřebné pomůcky
Tabulky, kalkulačor, pracovní list pro žáka
Zadání
<p>V rovině soustavy souřadnic je dán pouze jeden bod $P [8 ; 4]$. Narýsujte obdélník $OXPY$, jehož strany leží na osách soustavy souřadnic, bod P je jeho jedním vrcholem a bod Y leží na ose y.</p> <p>Úkoly:</p> <ol style="list-style-type: none"> Vepište tomuto obdélníku dvě stejně velké kružnice maximálního obsahu a napište parametrické, obecné a směrové tvary rovnic přímek, které procházejí středem jedné, resp. druhé kružnice a bodem X. K jedné, resp. druhé vepsané kružnici napište rovnici tečny, která není stranou obdélníka a navíc prochází bodem X. Napište středovou a obecnou rovnici kružnice, která je opsána obdélníku $OXPY$.
Možný postup řešení, metodické poznámky
<p>1. Vrcholy obdélníku $OXPY$ mají následující souřadnice: $O [0 ; 0]$, $X [8 ; 0]$, $P [8 ; 4]$, $Y [0 ; 4]$.</p> <p>Vepsané kružnice: $S_1 [2 ; 2]$, $r_1 = 2$; $S_2 [6 ; 2]$, $r_2 = 2$</p> <p>a) Parametrický tvar: směrový vektor přímky $h_1 = \overrightarrow{S_1 X}$ je $(6 ; -2)$:</p> $h_1 = \overrightarrow{S_1 X} : \begin{aligned} x &= 2 + 6t \\ y &= 2 - 2t \quad , \quad t \in \mathbb{R} \end{aligned}$ <p>směrový vektor přímky $h_2 = \overrightarrow{S_2 X}$ je $(2 ; -2)$:</p> $h_2 = \overrightarrow{S_2 X} : \begin{aligned} x &= 6 + 2s \\ y &= 2 - 2s \quad , \quad s \in \mathbb{R} \end{aligned}$ <p>b) Obecný tvar: normálový vektor přímky $\overrightarrow{S_1 X}$ je $(2 ; 6)$: $2x + 6y - 16 = 0 \Leftrightarrow x + 3y - 8 = 0$</p> <p>normálový vektor přímky $\overrightarrow{S_2 X}$ je $(2 ; 2)$: $2x + 2y - 8 = 0 \Leftrightarrow x + y - 4 = 0$</p> <p>c) Směrový tvar: směrnice přímky $\overrightarrow{S_1 X}$ je $k = \frac{y_X - y_{S_1}}{x_X - x_{S_1}} = -\frac{1}{3}$: $y = -\frac{1}{3}x + \frac{8}{3}$</p> <p><i>Pozn.:</i> V případě c) lze využít pro výpočet směrnice k složky směrového nebo normálového vektoru</p>

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

této přímky a vztah $k = \frac{s_2}{s_1} = -\frac{n_1}{n_2}$, nebo vyjádřit proměnnou y z obecného tvaru rovnice.

Tedy směrnicový tvar rovnice přímky $h_2 : y = -x + 4$

2. Existuje jen jedno takové řešení – jedna tečna z bodu X ke kružnici k_1 :

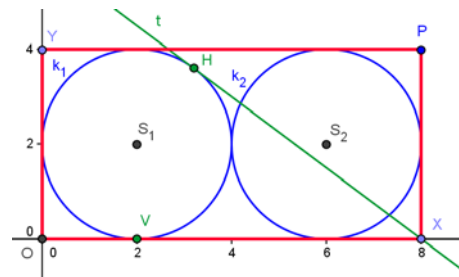
$$k_1 : (x-2)^2 + (y-2)^2 = 4 \Leftrightarrow (x-2)(x-2) + (y-2)(y-2) = 4.$$

Rovnice poláry q :

$$\begin{aligned} (x_x - 2)(x - 2) + (y_x - 2)(y - 2) &= 4 \\ (8 - 2)(x - 2) + (0 - 2)(y - 2) &= 4 \\ q : 3x - y - 6 &= 0 \end{aligned}$$

Průsečík kružnice a poláry:

$$k_1 \cap q : x^2 + y^2 - 4x - 4y + 4 = 0 \quad \wedge \quad q : 3x - y - 6 = 0$$

$$q : y = 10 - 3x \Rightarrow x^2 + (10 - 3x)^2 - 4x - 4(10 - 3x) + 4 = 0$$

$$5x^2 - 26x + 32 = 0 \Rightarrow D = 36 \Rightarrow x_{1,2} = \frac{26 \pm 6}{10}$$

$$k_1 \cap q = \{H\}, H [3; 2; 3; 6]$$

$$k_1 \cap q = \{V\}, V [2; 0] \quad \text{– tento bod není pro úkol 2. podstatný}$$

Parametrický tvar rovnice tečny $t = \overline{XH}$: $t : \begin{aligned} x &= 8 - 4,8w \\ y &= 0 + 3,6w \end{aligned}, w \in R$

Obecný tvar rovnice tečny $t = \overline{XH}$: $t : 3x + 4y - 24 = 0$

Směrnicový tvar rovnice tečny $t = \overline{XH}$: $t : y = -\frac{3}{4}x + 6$

3. Střed kružnice leží v průsečíku úhlopříček daného obdélníka

$OXPY$, a proto platí $S [4; 2]$ a dále

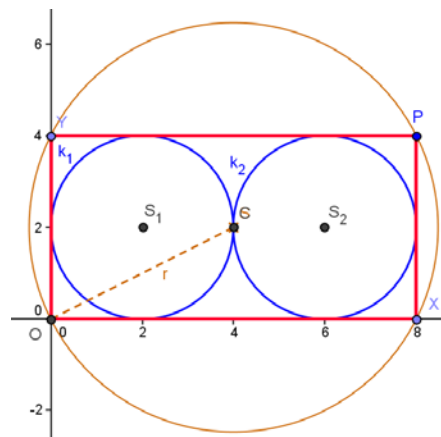
poloměr kružnice je $r = |OS| = \sqrt{20} = 2\sqrt{5}$.

Středová rovnice kružnice:

$$(x-4)^2 + (y-2)^2 = 20$$

Obecná rovnice kružnice:

$$x^2 + y^2 - 8x - 4y = 0$$

Doplňkové aktivity

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. Vypočtete obvod a obsah kružnice opsané obdélníku $OPXY$.
2. Napište středový a obecný tvar rovnice kružnice, která prochází body PSY .

Je vhodné využít obrázku popř. matematického grafického software – Cabri, Geonext, Geogebra.
Pro výpočty využít program Mathematica, Maxima, Matlab, Maple, Derive aj.

Literatura	Archiv autora
Obrazový materiál	Dílo autora